

אספן

פעם כשהייתי ילד
אספתי זהבים של ממתקים
וגם חיילי צעצוע מפלסטיק.
אחר כך אספתי אהבות של נעורים.
בצבא אספתי משימות ודרגות.
באוניברסיטה ציונים ותארים.

עכשיו.

עכשיו אני אוסף כאבים.
כאבים של תמונות. תמונות רחוקות.
ערימה של נעליים.
ערימה של משקפיים.
ערימה של שערות.

עכשיו אני אוסף כאבים. כאבים של מקומות שלא הייתי בהם.
הגימנסיה. בית הכנסת.
בוריסלב. דרוהוביץ.
וגם מקומות אחרים.
מיידנק. טרבלינקה. אושוויץ.

עכשיו אני אוסף כאבים.
כאבים של שמות.
בלה ופלה ומלה וברונקה.
יהודה. כתריאל. יוסף.
וגם הרש-צבי.
סבא שלי.

עכשיו אני אוסף כאבים.
כאבים לא אוספים במגירות
או באלבומים.

עכשיו אני אוסף כאבים.

מחנה בלשץ

"מי יחיה. ומי ימות.
מי בקיצו. ומי לא בקצו.
מי במים. ומי באש.
מי בחרב. ומי בחיה.
מי ברעב. ומי בצמא.
מי ברעש. ומי במגפה.
מי בחניקה. ומי בסקילה.
מי ינוח. ומי ינוע.
מי ישקט. ומי יטרף.
מי ישלו. ומי יתסר.
ותשובה ותפילה וצדקה
מעבירין את
רוע הגזרה."*

ותשובה ותפילה וצדקה
לא העבירו את
רוע הגזירה.

*מתוך תפילת "ונתנה תוקף" המיוחסת לרבי אמנון ממגנצה, מוסף ליום הכיפורים.

מחנה בלשץ

וכשאי אפשר להבין
מנסים להרגיש
כשאי אפשר להרגיש
מנסים לדמיין
כשאי אפשר לדמיין
מנסים לחשב
כשאי אפשר לחשב
מנסים
כשאי אפשר

הבית של אבא צבוע עכשיו סגול

ארבעה עצים בחזית
מהשמאלי נפלת כשהיית בן שמונה

שלוש-ארבע מדרגות בכניסה
לסבתא שלך כאבו הברכיים

ליד הבית, בצד
המנסרה ולידה מנוף המתכת הגדול

מימין, סיפרת, גרו הדודים
באמצע סבתא

ובצד השמאלי
אמא, אבא, אחותך אסתר ואתה

בשבת עברו המונים בשביל ליד הבית
לכיוון מגרש הכדורגל

ליד הבית, לא רחוק
סבתא שלך קבלה מכות ומתה

הבית של אמא

מהדואר ממשיכים.

באותו צד של הכביש.

כמה ממשיכים, שאלתי?

לא הרבה.

סיפרת שקר היה לצאת לשירותים בחוץ, בשלג.

זה היה רחוק, שאלתי?

לא. כמה צעדים. ליד העץ הגדול.

אבל התאפקנו. היה קר לצאת.

במטבח היה תנור לבנים. סיפרת.

שם היה הכי נעים. הכי חם.

ומה אכלתם, שאלתי.

והכל אהבת?

והיה גם מרתף. עם כניסה צרה.

שם החמיצו חמוצים, אחסנו שמן וקמח.

הוא היה עמוק?

לא. רק סולם. כמה מדרגות.

הבנתי

ב"לאגר", הוא מחנה העבודה הנטוש בבוריסלאב
בשבילי מחנה אושוויץ-בירקנאו
בצריף הדרגשים במיידנק
בקרבת קולנוע "קולוסאום" – מקום הריכוז לקראת המשלוחים
בנסיעה הארוכה בין היערות

הבנתי אותך אמא.
לחם לא זורקים.

והבית איננו

בדרך מבית הספר האדום
(היה עוד בית ספר בעיירה
שכינויו היה "הלבן")
הביתה
(כלומר לבית של משפחת בק)
הראה טוביה
(לציונה, ללאה, לדוד, לקובי)
איפה סחב תפוחים
(כמו שילדים סוחבים)
והיכן עמדו העגלות
(התחנה של עגלות הסוסים
לתחנת הרכבת)
וכאן, אם נמשיך מעבר לפינה
(אמר טוביה)
נגיע לבית שלי
(והבית איננו)

למשפחת בק

וישבות

“ויכלו השמיים והארץ וכל צבאם.
ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה
וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה”*

וישבות בשנים 1939-1945 מכל מלאכתו אשר עשה.

לא ראה.

את השיירות המובלות.

לא שמע.

את זעקות היאוש.

לא טעם.

את המרק הדלוח ואת תפוח האדמה העבש.

לא הריח.

את עשן המשרפות.

לא מישש.

את העור הרפוי ללא בשר.

* בראשית, פרק ב, פסוקים א-ב.

חשבון

אמא ספרה בפולנית
חשבונות קטנים.
חשבונות של מכולת.

אמא ספרה בפולנית
גם חשבונות גדולים.
שש מאות באזור בית המטבחיים
שמונת אלפים ביער ברוניצה
חצי מליון במחנה בלשץ
סך הכל: שישה מליון ומאה שלושים אלף.

עונד אדח - צמוד !
תן נבדח לאידי דודים
ילדים, נשים וטף,
אשר נידצחו וניקבחו
כאו, על-ידי הנאצים
במלחמת העולם
ה-2, בשנים 1943-1944

יער ברניצה

ביום חול, ביער ברניצה,
עצים גבוהים, צפצוף ציפורים
כולם עמדו סביב לקבר האחים הגדול
ואני אמרתי קדיש

בארוחת ערב שבת, בקרקוב,
מפה לבנה, חלה, נרות.
כולם עמדו סביב לשולחן הערוך
ואני ערכתי קידוש

מאמה

ואני ביער ברוניצה
בין קברי הענק
שומע את קולה של אמא
זועק
מאמה, מאמה

אמא במיטת חוליה
מתחת שמיכה עבה
מתוך כאב ויאוש
מילמלה
מאמה, מאמה

להזמין את הזמן

להחזיק בתמונה שחור לבן
כי זה מה שנשאר
ולהזמין את הזמן

ובתמונה הישנה
משפחה חרדית
מביטה החוצה מבעד שני חלונות

בהיסוס, בזהירות, בנימוס
עוברים את הגדר, פותחים את השער
וחוזרים לעולם שהיה

בחרדה הן עולות במדרגות
עוד רגע והן מציצות
מביטות החוצה מבעד שני חלונות

ליעל ולרחל ז"ל

לכבודך

ביום שאמא מתה

אמרת לי

אמור קדיש

ונהג כפי שנהגו אבות אבותינו

מדורי דורות

כשאמרת קדיש
בבית הקברות שאיננו בבוריסלב

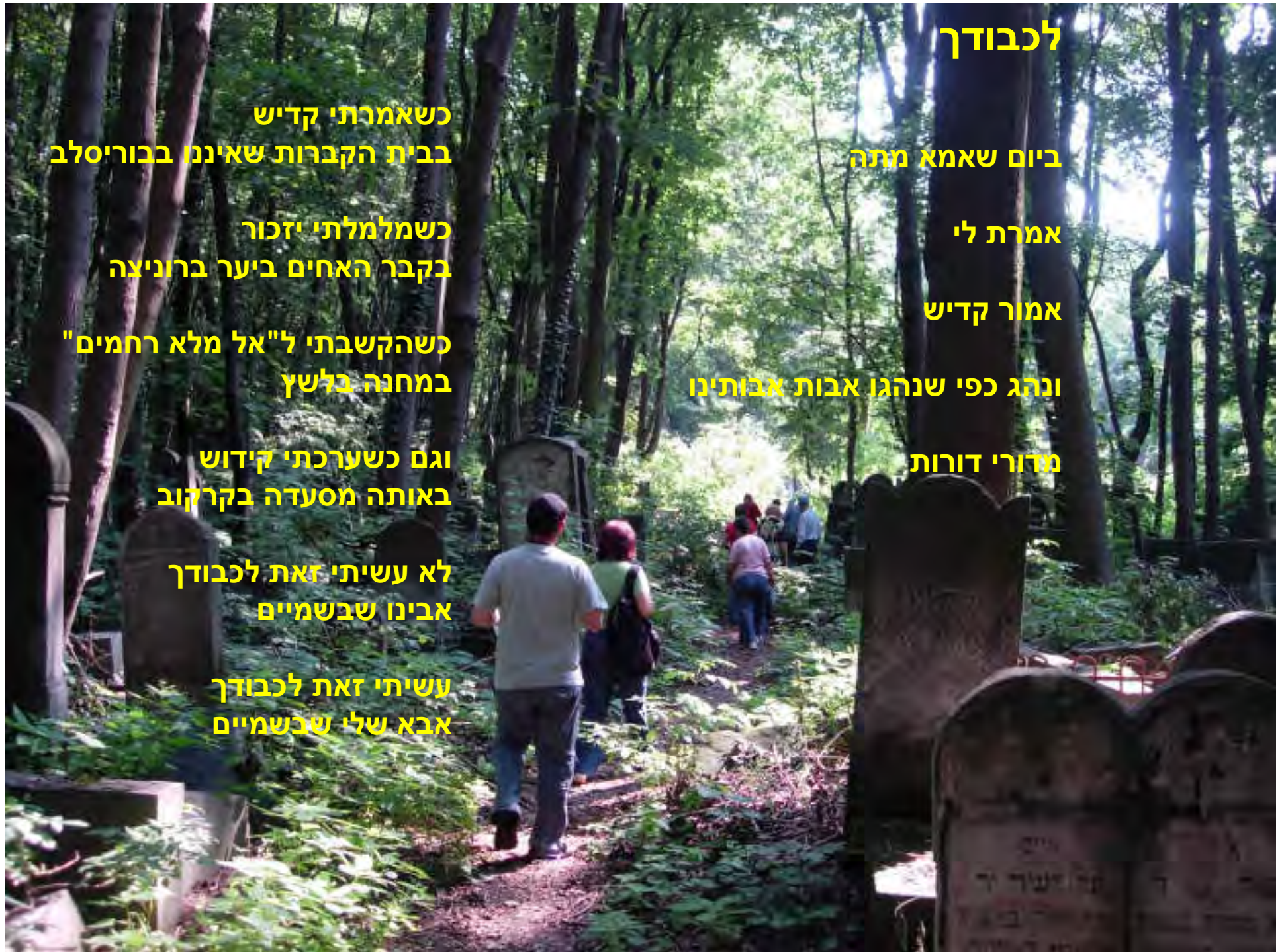
כשמלמלתי יזכור
בקבר האחים ביער ברוניצה

כשהקשבתי ל"אל מלא רחמים"
במחנה בלשץ

וגם כשערכת קידוש
באותה מסעדה בקרקוב

לא עשיתי זאת לכבודך
אבינו שבשמיים

עשיתי זאת לכבודך
אבא שלי שבשמיים

מידאנק
(שיר ילדים בחרוזים)

כחול הוא צבע השמים

כחול הוא גם צבע המים

כחולים הם הסוודר והצעף

כחולים גם כתמי הציקלון B על קירות הצריף

מכתב

יולי 2007

לכבוד
מר רודולף הס

שלום רב

כותב לך מר, ללא ציון דרגתך ותוארך הצבאיים,

מאחר ואתה כבר איננו

וגם הצבא הנאצי

שהיית חלק ממנו כבר איננו.

אז עכשיו, אתה סתם מר הס.

אולי תבין טוב יותר

את מה שעשית.

את מה שעשיתם.

אני חוזר ממסע בפולין ובאוקראינה.
ביקרתי ב"ארץ שם".

הייתי במידאנק, בבירקנאו, בבלשץ.

מכיר את השמות? את המקומות? נכון?

לא תאמין. אני יהודי. אני ישראלי.

בעל דרכון. עם ארנק וכסף ותעודה מזהה.

מקצוע. בית. משפחה.

אוהב לטייל. אוהב תיאטרון. מטפח גינה וכלבה.

תתפלא. אני חי.

אני חי.

למסע הצטרף בני הבכור.

גם הוא חי.

סתם, רציתי שתדע.

מספר

המספר על הזרוע של אמא
היה לבן ולא שחור

למה המספר שלך לבן ושל אווה שחור?
באמריקה היה חומר מיוחד

כמעט ולא רואים את המספר. נכון.
נכון.

על העור כמעט ולא
אבל בפנים

מקצוע

סנדלר
צריך דבק ומסמרים

רופא
שבע שנים
מהנדס

ראש של מספרים
קבלן
כמה תכסיסים

מדריך סיורי שואה בפולין
אוסף כאבים

למילכה

נאצים

בצלם אלוהים ברא אותם.
בצלם אלוהים ברא אותם?

ואם

בצלם אלוהים ברא אותם.
מהו אותו צלם אלוהים?

שולץ

כאן נולד

(הבית כבר איננו. במקומו נבנה בית אחר)

כאן חי, צייר וכתב
("חנויות הקינמון" שגילתי,
התפעמתי והתאהבתי)

כאן היה חדרו בגימנסיה
(אבא סיפר לי על השיעורים איתו.
איזה סיפורים הוא סיפר וכמה אהבנו לשמוע)

כאן היה המשרת של הנאצי
(וצייר ציורי קיר בחדר הילדים)

כאן נרצח
("הרגת את היהודי שלי."
הרגתי את היהודי שלך")

כאן נקבר

(בקבר האחים בבית הקברות בדוהוביץ,
יחד עם עוד 265 שנרצחו באותו היום)

בבית הזה
בשנות
1910-1941
גר ויצר צייר
יהודי מפורסם
וסופר דגול,
שכתב בשפה
פולנית
ברונו שולץ
(1892-1942)

היזבאניק